

چشم انداز آیه

در مقابل افراد شرور و مفسدی که ذکر آنها رفت، کسان دیگری هستند که درست در نقطه مقابل آنها قرار گرفته‌اند که در این آیه به معرفی آنها می‌پردازد. آنها کسانی هستند که جان خود را در مقابل جلب خشنودی خدا فروخته‌اند یعنی از همه چیز خود و حتی از جانشان گذشته‌اند تا رضایت الهی را بدست آورند و بدین گونه آنها دست به معامله عجیبی زده‌اند. در هر معامله‌ای چهار رکن وجود دارد **اول خریدار دوم مشتری سوم جنس چهارم قیمت. در این معامله خریدار خداست فروشنده بنده مؤمن خداست و جنس مورد معامله جان آن مؤمن است و قیمت آن خشنودی خداست.** عجب معامله‌ای!

تفسیر کوثر، ج ۱، ص ۴۹۶
 ✓ مشرکان مکه، قرار گذاشتند از هر قبیله‌ای یک نفر را برای کشتن پیامبر ﷺ انتخاب کنند و آن حضرت را دسته جمعی از بین ببرند تا بنی‌هاشم به خونخواهی او قیام نکنند و با این عمل از دعوت پیامبر ﷺ راحت شوند. پیامبر ﷺ از نقشه آنان با خبر شد و علی ﷺ برای اینکه پیامبر ﷺ به سلامت از مکه خارج شود، در بستر ایشان خوابید و این آیه در شأن آن حضرت نازل گردید.

تفسیر نور، ج ۱، ص ۳۲۱

شأن نزول

✓ مفسر معروف اهل تسنن «ثعلبی» می‌گوید: هنگامی که پیغمبر اسلام ﷺ تصمیم گرفت مهاجرت کند برای ادای دین‌های خود و تحویل دادن امانت‌هایی که نزد او بود علی ﷺ را به جای خویش قرار داد و شب هنگام که می‌خواست به سوی غار «ثور» برود و مشرکان، اطراف خانه او را برای حمله به او محاصره کرده بودند دستور داد!؟ علی ﷺ در بستر او بخوابد و پارچه سبزرنگی (برد حضرمی) که مخصوص خود پیغمبر ﷺ بود روی خود بکشد. در این هنگام خداوند به «جبرئیل» و «میکائیل» وحی فرستاد که من بین شما برادری ایجاد کردم و عمر یکی از شما را طولانی‌تر قرار دادم. کدام یک از شما حاضر است ایثار به نفس کند و زندگی دیگری را بر خود مقدم دارد؟ هیچ کدام حاضر نشدند. به آنها وحی شد اکنون علی ﷺ در بستر پیغمبر ﷺ خوابیده و آماده شده جان خویش را فدای او سازد. به زمین بروید و حافظ و نگهبان او باشید. هنگامی که جبرئیل، بالای سر و میکائیل پایین پای علی ﷺ نشستند بودند. جبرئیل می‌گفت: «به به آفرین بر تو ای علی! خداوند به واسطه تو بر فرشتگان مباحثات می‌کند.» در این هنگام، آیه فوق نازل گردید و به همین دلیل آن شب تاریخی به نام «لیله المیبت» نامیده شده است.

الکشف والبیان (تفسیر ثعلبی)، ج ۲، ص ۱۲۵
 همچنین رجوع شود به: مستدرک علی الصحیحین: ۱۳۲/۳ مسند احمد: ۳۳۱/۱ و تفسیر طبری: ۱۴۰/۹ و ...

ارکان معامله با خداوند

✓ فروشنده، «انسان» و خریدار، خدا و متاع، «جان» و بهای معامله، خشنودی ذات پاک اوست. در حالی که در موارد دیگری بهای این گونه معاملات را بهشت جاویدان و نجات از دوزخ ذکر کرده است. مثلاً می‌فرماید: **إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ...** (توبه/۱۱۱) و شاید به همین جهت است که آیه مورد بحث با کلمه «من» تبعیضه (وَمِنَ النَّاسِ) شروع شده، یعنی تنها بعضی از مردم هستند که قادرند به این کار فوق العاده دست زنند و تنها بهایی را که برای ایثار جان طالب باشند، همان خشنودی خدا بوده باشد، ولی در آیه ۱۱۱ سوره توبه که در بالا آوردیم همه مؤمنان به معامله با خدا، در برابر بهشت جاویدان دعوت شده‌اند.

تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۷۹

جبهه‌های مقابل دوچهرگان

✓ گرچه آیه فوق - همان طور که در شأن نزول آن ذکر شد - مربوط به ماجرای هجرت پیغمبر اکرم ﷺ و فداکاری علی ﷺ و خوابیدن او در بستر آن حضرت نازل شده، ولی همچون سایر آیات قرآن، مفهوم و محتوای کلی و عمومی دارد و در واقع نقطه مقابل چیزی است که در آیات قبل در مورد منافقان وارد شده بود.

تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۷۸
 ✓ آن گروه، [منافقین] مردمی خودخواه و خودپسند و لجاجت و معاند بودند که از راه نفاق در بین مردم، آبروی کسب می‌کردند و در ظاهر خود را مؤمن و خیرخواه نشان می‌دادند، اما کردارشان پرده از روی گفتارشان برمی‌داشت، چرا که جز فساد در زمین و نابود کردن حرث و نسل کار دیگری نداشتند. ولی این گروه تنها با خدا معامله می‌کنند و هرچه دارند حتی جان خود را به او می‌فروشند و جز رضا و خشنودی او خریدار چیزی نیستند و **با فداکاری و ایثار آن‌هاست که امر دین و دنیا اصلاح و حق زنده و پایدار می‌شود و زندگی انسان، گوارا و درخت اسلام بارور می‌گردد.**

تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۷۹

دو احتمال درباره رأفت الهی

✓ جمله «وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ» که در حقیقت نقطه مقابل چیزی است که در آیات قبل درباره منافقان مفسد فی الارض آمده بود: «فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ وَ لَيْسَ الْمَهَادُ» ممکن است اشاره به این باشد که خداوند در عین اینکه بخشنده جان به انسان است، همان را خریداری می‌کند و بالاترین بها را که همان خشنودی خویش است، به انسان می‌پردازد. **تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۷۹**
 ✓ این احتمال نیز در تفسیر جمله «وَاللَّهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ» و تناسب آن با آغاز آیه وجود دارد که می‌خواهد این حقیقت را روشن سازد که وجود این چنین افراد وفادار و ایثارگر در میان مردم، از رأفت و مهربانی خدا نسبت به بندگان سرچشمه گرفته، زیرا اگر چنین انسان‌های از خود گذشته در جوامع انسانی وجود نداشته باشند،

ارکان دین و اجتماع فرو می‌ریزد، ولی خداوند مهربان با این دوستان ایثارگر خود، جلو خرابکاری دشمنان را می‌گیرد.

تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۸۰

اسوه‌ای برای تمام فصول

✓ از جمله: «وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ...» فهمیده می‌شود [که] در آن روز مردی وجود داشته که جز به پروردگار خود نمی‌بالیده و جز به دست آوردن رضای خدای تعالی هیچ هدفی را دنبال نمی‌کرده، مردی بوده که رفتارش امر دین و دنیا را اصلاح می‌کرده و به وسیله او حق احقاق می‌شده و عیش انسان‌ها پاکیزه می‌شده و بشر از برکات اسلام برخوردار می‌شد.

ترجمه تفسیر المیزان، ج ۲، ص ۱۴۷

فضیلت امیرالمؤمنین (علیه السلام) نزد علمای اهل سنت

✓ بسیاری از علمای اهل سنت، به این فضیلت علی ﷺ اقرار کرده‌اند که علامه امینی رحمته الله علیه در الغدير (ج ۲، ص ۴۸) آنان را نام برده است. از آن جمله امام احمد حنبل، در مسند خود (ج ۱، ص ۳۴۸) می‌باشد. صاحب تفسیر اطیب البیان می‌نویسد: در کتاب غایة المرام، بیست حدیث آمده که نه حدیث از علمای اهل سنت و یازده حدیث از علمای شیعه است و این آیه را درباره فداکاری حضرت علی ﷺ دانسته‌اند. در تاریخ طبری، (ج ۲، ص ۳۷۳) نیز که از نوشته‌های قرن سوم است، ماجرای خوابیدن حضرت علی ﷺ در بستر رسول خدا ﷺ نقل شده است. همچنان که تاریخ یعقوبی (ج ۲، ص ۳۹) موضوع را به صراحت بازگو می‌نماید.

تفسیر نور، ج ۱، ص ۲۲۲، پاورقی یک

جعل حدیث توسط معاویه

✓ معاویه، به خاطر دشمنی خاصی که با علی ﷺ داشت طبق روایتی، چنان از این فضیلت ناراحت بود که «سمره بن جندب» را با چهارصد هزار درهم تطمیع کرد که بگوید این آیه درباره عبد الرحمن بن ملجم، قاتل علی ﷺ (طبق حدیث مجعولی) نازل شده و آن منافق جنایت پیشه نیز چنین کرد. ولی همانطور که انتظار می‌رفت حتی یک نفر این حدیث مجعول را نپذیرفت.

تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۸۰

خلاصه بحث

✓ ناهل، حرفش زیباست و انسان را به تعجب وامی‌دارد، ولی مؤمن، عملش دنیا را متعجب می‌کند.
 ✓ **پیش مرگ اولیای خدا شدن، یک ارزش است.**
 «مِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي»
 ✓ بزرگ‌ترین سود آن است که انسان بهترین متاع را که جان اوست به خالق خود بفروشد، آن هم نه برای بهشت و یا نجات از دوزخ، بلکه فقط برای کسب رضای او. «ابتغاء مرضات الله»
 ✓ در راه خدا، استقبال از خطر و آمادگی برای جانفشانی همچون دریافت خطر است. با توجه به شأن نزول آیه، ستایش از کسی است که جان خود را در معرض خطر قرار داد، هرچند حادثه‌ای اتفاق نیفتاد.
 مطالب «خلاصه بحث» برگرفته از تفسیر نور، ج ۱، ص ۲۲۱ و ۲۲۲

ایستگاه دوم: پرسمان زندگی (زال احکام)

درس سی و پنجم: مُطَهَّرَات (پاک کننده ها) - بخشی هشتم

برطرف شدن عین نجاست

در دو مورد، اگر عین نجاست برطرف شود، چیز نجس پاک می‌شود و نیازی به آب کشیدن ندارد:

✓ **بدن حیوان:** مثلاً منقار مرغی که غذای نجس خورده، هنگامی که نجس برطرف شود، منقارش پاک است.

✓ **باطن بدن انسان:** مانند داخل دهان و بینی و گوش. بنابراین اگر هنگام مسواک کردن دندان از لثه‌ها خون بیاید یا شخصی غذای نجس بخورد، زمانی که در دهان، غذای نجس و خون نباشد یا به قدری کم باشد که با آب دهان مخلوط شده و از بین برود، پاک است و آب کشیدن داخل دهان، لازم نیست.

اسئفتا

✓ اگر دهان، خونی شود و در دهان، دندان مصنوعی طوری باشد که به دندان طبیعی چسبیده باشد و نشود آن را برای آب کشیدن به برون از دهان آورد، آیا نحوه تطهیرش مانند دندان طبیعی است؟

بنا بر احتیاط واجب، حکم دندان طبیعی را ندارد و باید تطهیر شود.

غایب شدن مسلمان

✓ اگر بدن یا لباس مسلمان یا چیز دیگری که در اختیار اوست (مانند ظرف و فرش) نجس شود و آن مسلمان، غایب گردد، اگر انسان احتمال بدهد آن چیز را تطهیر کرده، محکوم به طهارت است و اجتناب از آن لازم نیست.

منبع: کتاب آموزش فقه؛ نوشته محمدحسین فلاح زاده؛ صفحه ۸۸ و ۸۹

❖ نایب سوم) ابوالقاسم حسین بن روح نوبختی

- ✓ وی داناترین فرد عصر خویش بوده است.
- ✓ مرحوم مجلسی رحمته الله علیه می فرماید وقتی مرض محمد بن عثمان [نایب دوم] شدت یافت، گروهی از بزرگان شیعه مانند ابوعلی ابن همام، ابو عبدالله محمد کاتب و ... خدمتش رسیدند و از جانشینش سؤال کردند. جواب داد حسین بن روح جانشین من و وکیل مورد اعتماد حضرت صاحب الامر رحمته الله علیه است. در کارها به وی رجوع کنید. **من از جانب امام مأمورم که حسین بن روح را به وکالت و نیابت، منصوب گردانم.**
- ✓ حسین بن روح در سال ۳۲۶ هجری در ماه شعبان از دار دنیا رحلت نمود. منبع: کتاب ۲۰۰ پرسش و پاسخ پیرامون امام زمان رحمته الله علیه; نوشته سید جعفر موسوی نسب؛ صفحه ۲۶۴

توضیح تکمیلی

✓ نخستین نامه در روز یکشنبه پنجم شوال سال ۳۰۵ هجری قمری، از ناحیه مقدس امام عصر رحمته الله علیه به وی رسید. در آن نامه چنین نوشته بود: «حسین بن روح را می شناسیم. خداوند تمام خوبی ها و خشنودی های خود را به او بشناساند و با عنایات خود او را خوشحال کند. از نامه او آگاه شدیم و به او در مسؤولیتی که به او واگذار کرده ایم، اطمینان داریم. او نزد ما مقامی دارد که سبب خشنودی او است. خداوند احسانش را به او افزون تر کند».

منبع: hawzah.net

ایستگاه چهارم: روش های نیکو در معاشرت

- ✓ عطسه، عکس العمل طبیعی بدن در برابر تحریکات مخاطی است. از این رو، اجتناب ناپذیر و معمولاً از کنترل انسان خارج است. به همین جهت، افراد بافرهنگ در هنگام عطسه، اولاً سعی می کنند از شدت صدای آن بکاهند. ثانیاً با گرفتن دستمال، جلوی دهان و بینی و آلودگی های احتمالی، پیشگیری نمایند.
- ✓ چنانچه انسان، دستمالی به همراه نداشته باشد بهتر است یقه لباس خود را جلوی بینی و دهان بگیرد.
- ✓ عطسه کردن به طرف سفره و صورت دیگران، خطایی بزرگ و ناپسند است، مگر این که از کنترل فرد خارج باشد.

منبع: کتاب روش های نیکو در معاشرت؛ نوشته سید مصطفی ابطی؛ صفحات ۹۴ و ۹۵

❖ درس سی و پنجم: آداب غذا خوردن (قسمت هفتم)

- ✓ پس از صرف غذا در میهمانی هایی چون نذری، ولیمه حجاج و ... افراد باید مجلس را ترک کنند و در پی کار خود بروند. **مگر آن که صاحب مجلس بخواهد که میهمانان بمانند.**
- ✓ تکه های غذا را نباید در حضور دیگران از لابلای دندان بیرون آورد. **اگر انسان ناگزیر از خلال کردن شد، باید یک دست خود را روبروی صورت بگیرد تا دهان و دندان ها دیده نشود.**
- ✓ بدون خداحافظی و تشکر از میزبان، نباید مجلس را ترک کرد. در این هنگام از صحبت طولانی و سرپا نگه داشتن دیگران به ویژه صاحبخانه - که باید به دیگران هم برسد - پرهیز شود.

ایستگاه پنجم: تا «فرصت» هست، خود را دریابیم ...

پرده سوم

اولی چنین نیست] بلکه آنچه را پیش از این نمان می داشتند. برای آنان آشکار شده است. و اگر هم بازگردانده شوند قطعاً به آنچه از آن منع شده بودند برمی گردند و آنان دروغگویند.

سوره مبارکه سجده: آیه شریفه ۱۷

پرده دوم

و کاش هنگامی را که مجرمان پیش پروردگارشان سرهاشان را به زیر افکنده اند می دیدی [که می گویند]: «پروردگارا، دیدیم و شنیدیم؛ ما را بازگردان تا کار شایسته کنیم. چرا که ما یقین داریم.»

سوره مبارکه سجده: آیه شریفه ۱۷

پرده نخست

و آنان را از روز حسرت بیم ده. آن گاه که داوری انجام گیرد و حال آنکه آنها [اکنون] در غفلتند و سر ایمان آوردن ندارند.

سوره مبارکه مریم: آیه شریفه ۳۹

ایستگاه آخر: یک تکلیف «عصر ظهوری»

در راستای پایبندی به اوامر شارع مقدس و حفظ سلامتی خودمان و نسل آینده در

حفظ محیط زیست

بکشیم.

- * تمیز نگاه داشتن محل زندگی، محیط کار، اماکن تفریحی و ...
- * عدم رها سازی پسماند در طبیعت و ...

به امید دیدار ...